



Kl. 12.00 – 13.47

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 5 och 6 maj.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att voteringen *kl. 9.00 onsdagen den 14 maj* skulle utgå.

3 § Meddelande om statsministerns frågestund

Förste vice talmannen meddelade att statsministerns frågestund skulle äga rum *torsdagen den 15 maj kl. 14.00*.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2002/03:315

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:315 av Per Bill (m) om hästakuten vid Ultuna

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 8 maj 2003

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

**5 § Svar på interpellation 2002/03:261 om partnerskapslagens
anknytningskrav**

Anf. 1 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Martin Andreasson har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till att partnerskapslagens särskilda anknytningskrav rörande hemvist och medborgarskap avskaffas helt.

Som jag meddelat under den gångna hösten kommer det att inledas överväganden inom departementet i frågan om det ska krävas en särskild anknytning till Sverige för att få registrera partnerskap här. Vilka slutsatser de här övervägandena kommer att resultera i är nu för tidigt att uttala sig om. Jag vill inte föregripa det arbetet.

Att helt avskaffa kravet på anknytning genom hemvist och medborgarskap är ett alternativ som har föreslagits. Ett annat, inte lika långtgående alternativ, är att mjuka upp kravet.

Med ett anknytningskrav av det slag vi har i dag måste man återkommande pröva vilka utländska medborgare som ska jämföras med svenska. Även den frågan ska övervägas i sammanhanget.

På det internationella planet sker det mest verksamma samarbetet i dag mellan de nordiska länderna. Frågan om anknytningskravet bereds i samråd med övriga nordiska länder och tas regelbundet upp vid nordiska möten på tjänstemannanivå.

Jag har sagt att jag räknar med att en departementspromemoria ska kunna remitteras under år 2003. Det är fortfarande min förhoppning att så kan ske, även om jag inte kan ge något helt säkert besked om tidpunkten.

Anf. 2 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Jag vill också säga att det är bra att förhoppningen finns kvar om att det ska komma en departementspromemoria under det här året. Att det inte finns med någonting i Justitiedepartementets verksamhetsplan för innevarande år får förhoppningsvis ses som ett rent förbiseende.

Partnerskapslagens anknytningsvillkor kan vid ett första påseende verka som en ren teknikalitet, men under denna yta är detta särskilda anknytningsvillkor i själva verket ett redskap för särbehandling som slår på ett mycket påtagligt sätt mot de människor som berörs. Det särskilda anknytningsvillkoret gör att det ställs högre krav på anknytning till Sverige om man ska ingå partnerskap jämfört med om man ska ingå äktenskap. Det särskilda anknytningsvillkorets syfte är att vissa människor som lever ihop och vill bekräfta sin kärlek genom att ingå partnerskap ska hindras från att göra detta.

Herr talman! Jag har själv träffat flera par som på grund av partnerskapslagens särskilda anknytningsvillkor har hindrats från att bekräfta sin relation i samhällets ögon. Det har handlat om en finsk medborgare som vill gifta sig med en kubansk medborgare. Båda bor här i Sverige, men på grund av det särskilda anknytningsvillkoret om att hemvist ska ha varat en viss tid får de inte ingå partnerskap trots att deras framtid är i Sverige.

Det handlar om utlandssvenskar som är svenska medborgare och vill ingå partnerskap men som hindras på grund av att det i partnerskapslagen

finns ett oeftergivligt krav på att minst en av personerna måste ha hemvist i Sverige.

Herr talman! Vi har alltså en partnerskapslag som förbjuder vissa svenska medborgare att ingå partnerskap.

Man kan naturligtvis diskutera hur ett särskilt anknytningskrav ska se ut, och jag ser med förväntan fram emot resultatet av den beredning som nu pågår inom Justitiedepartementet. Men den springande punkten är ifall ett särskilt anknytningskrav alls är principiellt försvarbart. För mig som liberal är det självklart att likhet inför lagen är den självklara utgångspunkten. Då ligger det på den som vill göra undantag från den principen att redovisa mycket tunga skäl för att ett undantag ska vara nödvändigt att göra.

De argument som redovisades när partnerskapslagen infördes har, så här tio år senare, visat sig sakna bärighet. Det handlar till exempel om att man genom partnerskapslagens anknytningsvillkor vill förhindra den situationen att ett par betraktas som gifta i Sverige och ogifta enligt andra länders lagstiftningar.

Herr talman! Den situationen kommer vi nog alltid att få, så länge inte alla länder på jorden har partnerskapslagar eller motsvarande för samkönade relationer. Det är i sig inget argument för partnerskapslagens anknytningsvillkor utan snarare för att vi bör verka för internationella privaträttsliga överenskommelser på området, till exempel i form av en partnerskapskonvention, som Folkpartiet har verkat för.

Herr talman! I Justitiedepartementets verksamhetsplan för 2003 står det: De familjerättsliga lagarna ska inte innebära en särbehandling av homosexuella.

Utan att föregripa resultatet av den beredning som nu pågår vill jag fråga justitieministern: Går denna deklaration att förena med någon annan ståndpunkt än den att det som gäller för att ingå äktenskap i Sverige också ska gälla för att ingå partnerskap? Den frågan, herr talman, efterlyser jag ett svar på från justitieministern i denna debatt.

Anf. 3 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag vill ta vid där Martin Andreasson avslutade.

Det jag tycker är intressant i justitieministerns svar är egentligen det som justitieministern har valt att inte svara på, nämligen justitieministerns uppfattning i den här frågan.

Som Thomas Bodström säkert känner till beslutade även den socialdemokratiska kongressen i Västerås att all lagstiftning som diskriminerade homosexuella skulle tas bort. Det var det beslut som er kongress fattade.

När vi gemensamt lade fram det förslag som faktiskt mjukade upp partnerskapslagen, som trädde i kraft i juni, tror jag att det var, 2000, gjorde vi just det som står i stycke tre i justitieministerns svar: Vi mjukade upp kravet.

Enligt min mening finns det nu inte något ytterligare sätt att mjuka upp kravet, utan det enda som kvarstår är att ta bort de särskiljande anknytningskrav som finns i partnerskapslagen i dag. Det är just när det gäller detta som jag vill höra vad justitieministern tycker i den här frågan. Det borde föreligga särskilda skäl om man ytterligare än en gång ska

Prot. 2002/03:101
12 maj

*Svar på
interpellationer*

lyfta fram att man ska mjuka upp kravet. Jag förstår inte vad det skulle innebära i så fall.

I den här propositionen, som regeringen lade fram med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, fick vi ju till en skrivning som just gick ut på att frågan inte var avgjord en gång för alla.

Regeringen lovade att återkomma i frågan. Jag är glad över att justitieministern på ett positivt sätt lyfter fram att frågan nu håller på att beredas. Det är ändå intressant vad justitieministern faktiskt tycker. Det är viktigt att kunna ha en framförhållning och en långsiktighet i de frågor som kvarstår vad gäller den lagstiftning som i dag särskiljer homosexuella från heterosexuella. Vi måste ha en ståndpunkt. Jag anser inte att justitieministern har lämnat en sådan i svaret på Martin Andreassons interpellation. Jag hoppas att han kommer att göra det i debatten.

Anf. 4 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Martin Andreasson säger och får stöd här att man inte ska föregripa utredningen eller departementspromemorian. Ändå är det exakt vad ni försöker kräva att jag ska göra, nämligen att ta ställning och bryta ordningen. Det kommer jag inte att göra, hur viktiga de här frågorna än är. Det har visat sig i de frågor som vi har haft tidigare att vi i stort sett haft lika uppfattningar. Men jag tänker inte göra avsteg härifrån. Nu bereder vi detta. Vi arbetar på det sätt som vi gör i det här sammanhanget, demokratiskt och tillsammans, bland annat tillsammans med våra samarbetspartier. Om det skulle visa sig att vi hamnar i en situation som inte tillfredsställer Martin Andreasson eller något av våra samarbetspartier finns det all anledning att ta upp det till en ordentlig diskussion. Men jag är inte beredd att föregå någon departementspromemoria på det här stadiet. Jag tänker inte göra något undantag för det här området jämfört med något annat.

Anf. 5 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag hade nog ändå väntat mig att justitieministern skulle kunna lätta något mer på förlåten än vad han gör i det här ganska intetsägende svaret. Deklarationen i Justitiedepartementets verksamhetsplan är ett mycket tydligt ställningstagande för att de familjerättsliga lagarna inte ska innebära särbehandling av homosexuella. Det måste naturligtvis få omsättning i konkret politisk verklighet. Annars blir det bara vackra ord. Partnerskapslagen har trots allt nu funnits i nästan tio år. I år är det tioårsjubileum, höll jag på att säga, från det datum Partnerskapsutredningen presenterade sitt betänkande som sedan via ett initiativ i lagutskottet lades till grund för lagstiftningen.

Det särskilda anknytningsvillkoret kom till i en annan politisk verklighet än den som vi har i dag. Framför allt var partnerskapslagen då en mycket ny lagstiftning som sedan ett fåtal år bara fanns i två andra länder. Det var en okänd lagstiftning för övriga världen. I efterhand kan jag hysa en viss förståelse för att man i det dåvarande utredningsarbetet bekymrade sig, som det visat sig i dag, ganska ogrundat för en del saker.

Exempelvis kom partnerskapslagens anknytningsvillkor till för att hindra partnerskapsturism. Man använde i betänkandet uttryck som registreringsturism. Man var orolig för att en ström av homosexuella skulle söka sig till Sverige för att ingå partnerskap för nöjes skull. Man var

också orolig för de internationella konsekvenserna om Sverige i omvärldens ögon betraktades som ett partnerskapsparadis dit utländska homosexuella skulle söka sig.

Herr talman! Jag tror att vi nog ganska tryggt kan konstatera att de visionerna var ganska ogrundade. Det är inte direkt så att våra tingsrätter blir nedringda av utländska homosexuella som vill ingå partnerskap här i Sverige i den felaktiga tron att det skulle få konsekvenser i deras hemländer ifall de kommer ifrån länder som inte själva har partnerskapslagar.

Redan när den proposition som modifierade anknytningskravet 2000 bereddes genom en departementspromemoria som remissbehandlades framkom det från ett flertal remissinstanser kritik mot att man över huvud taget behöll det särskilda anknytningsvillkoret. Folkhälsoinstitutet som har ett särskilt ansvar att följa homosexuellas situation i samhället tyckte att det kravet helt skulle tas bort. Den vid den tiden nyinrättade Homoombudsmannen var av samma åsikt. Diskrimineringsombudsmannen var kritisk mot att man genom anknytningsvillkoret sorterade människor som hade hemvist i Sverige olika beroende på om de hade svenskt eller utländskt medborgarskap.

Herr talman! Redan utifrån beredningen av den remissrundan har man ett underlag som ger en fast grund att stå på för att kunna avskaffa det särskilda anknytningsvillkoret. Jag har fortfarande inte fått svar på frågan om justitieministern anser att deklarationen om att de familjerättsliga lagarna inte ska särbehandla de homosexuella går att förena med någon annan ståndpunkt än den att äktenskap och partnerskap ska kunna ingås i Sverige på samma villkor.

Anf. 6 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag förstår om justitieministern inte vill föregripa det beredningsarbete som jag för övrigt inte riktigt kände till var så konkret. Jag skulle vilja fråga justitieministern vilka frågor som nu bereds i det arbete som ska presenteras i en promemoria. Det är väldigt intressant. Jag hoppas att det inte enbart är anknytningskravet som håller på att beredas i den departementspromemoria som ska presenteras. I frågan om partnerskapslagen och dess utseende är även andra frågor väldigt aktuella som det hänvisades till i propositionen. Det handlar om hela partnerskapslagens utseende och att den i möjligaste mån, till exempel i ordalydelser, ska efterlikna äktenskapslagen. Då handlar det inte om diskussionen att ha en könsneutral äktenskapsbalk utan att behålla partnerskapslagen.

Eftersom justitieministern inte vill föregripa beredningsarbetet vill jag fråga: Vilka olika frågor håller på att beredas för att lyftas upp i promemorian?

Anf. 7 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Den dag jag på något sätt skulle frånga det som vi har utfäst oss att göra tar jag gärna emot kritik för det, inte gärna dessförinnan. Nu har jag inte heller fått någon kritik utan mer en fråga, men det finns väl ingenting som tyder på att jag skulle göra det.

När det gäller de andra frågorna är det inte klart vilka som ska finnas med. Jag ber att få återkomma till det. Vi har möjligheter att diskutera det i våra samarbetsformer.

Prot. 2002/03:101
12 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 8 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Justitieministern avstår från att göra några vidare kommentarer till frågan. Man får väl i så fall konstatera att beredningsarbetet pågår utan några kopplingar på förhand till det ställningstagande som görs i Justitiedepartementets verksamhetsplan. Det må så vara fallet. Jag skulle i alla fall så här avslutningsvis vilja säga att vi från Folkpartiets sida väldigt noga har gått igenom de argument som vid olika tillfällen har framförts för att behålla ett särskilt anknytningsvillkor. Vi har nått den slutsatsen att de argumenten inte är hållbara i dag. De beskriver delvis faktiska problem, till exempel det att personer som har ingått partnerskap i Sverige inte automatiskt kan räkna med att det ska få giltighet i andra länder. Men, herr talman, den problematiken löses bäst på andra sätt än genom ett anknytningskrav, till exempel genom internationellt privaträttsliga överenskommelser.

Avslutningsvis vill jag ställa justitieministern en annan fråga, nämligen om han kan ge någon vink om när en proposition i detta ärende är att vänta.

Herr talman! Med den frågan får jag också passa på att tacka justitieministern för debatten.

Anf. 9 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Nej, jag kan inte ge något exakt besked om propositionen. Vad jag lärt mig är att man ska vara väldigt försiktig med alltför starka sådana utfästelser. Det kan hända så oerhört mycket på vägen som man själv inte kan råda över och som därigenom gör att det inte blir exakt på den tid man själv har trott. Men jag ställer gärna upp och ger information allteftersom så att man lätt kan följa det här arbetet även från oppositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:268 om brottsskadelagen

Anf. 10 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ulla Löfgren har frågat när jag tänker aktualisera frågan om att undanta arbetsrelaterad kränkingsersättning från brottsskadelagen.

Enligt brottsskadelagen har den som utsatts för brott i vissa fall rätt till ersättning av staten för skador som uppkommit till följd av brottet. Det är i första hand för personskador som ersättning betalas ut. Om någon har blivit allvarligt kränkt genom ett brott betalas ersättning också för den skada som kränkningen innebär. När storleken på ersättningen bestäms avräknas i stort sett all annan ersättning som den skadelidande kan ha rätt till. Vid brottsskador som någon har utsatts för i arbetet utgår till exempel ersättning ur socialförsäkringen. Genom olika typer av kollektivavtalsgrundade försäkringar och vissa löneavtal bär också arbetsgivarna ett ansvar. Men dessa ersättningar omfattar inte kränkning och bara i vissa fall hela inkomstförlusten. För sådana skador kan arbetstagaren alltså få ersättning enligt brottsskadelagen.

Bakgrunden till Ulla Löfgrens fråga är den bedömning som regeringen gjorde år 1999 i en proposition om ändringar i brottsskadelagen. Regeringen menade då att det i och för sig skulle vara rimligt att arbetsgivarna ansvarade för att den som utsätts för brott i sitt arbete får full ersättning för sina skador i den mån de inte ersätts ur socialförsäkringen. Men enligt regeringen talade flera skäl emot att undanta arbetsskador från brottsskadelagens tillämpningsområde. Ett skäl var att förmånerna enligt avtalsförsäkringarna inte motsvarar den brottsskadeersättning som kan betalas ut. Ett annat skäl var att hundratusentals personer på arbetsmarknaden står utanför kollektivavtal och därmed de avtalsförsäkringar som finns. Även om försäkringarna utvidgades skulle alltså många människor stå utanför.

Regeringen ansåg det lämpligast att arbetsmarknadens parter ser till att de befintliga försäkringssystemen kompletteras så att de täcker bland annat kränkningers ersättning. Och utanför kollektivavtalen skulle särskilda försäkringar kunna tecknas. Regeringens slutsats då blev alltså att arbetsskador *inte* borde undantas från brottsskadelagen. I stället borde utvecklingen på försäkringsområdet avvaktas, men om någon frivillig lösning inte kom till stånd kunde det vara skäl att åter ta upp frågan om lagstiftning. Riksdagen gjorde samma bedömning.

Jag kan hålla med Ulla Löfgren om att det rimligen bör vara arbetsgivaren – och inte staten – som står för den ersättning som vi nu diskuterar. Men det är svårt att finna en lösning som är så heltäckande att inga brottsoffer kommer i kläm. Min – och säkerligen också Ulla Löfgrens – inställning är att brottsoffer inte ska utsättas för ytterligare en kränkning i form av otillräcklig ersättning om skadevällaren inte kan förmås att betala. För att det ska vara möjligt att i någon större utsträckning undanta arbetsskador från brottsskadelagen skulle man bli tvungen att införa en skyldighet enligt lag för arbetsgivarna att betala ersättning i samma utsträckning som enligt brottsskadelagen. Detta skulle i sin tur kräva en möjlighet att få ersättning från staten om arbetsgivaren inte kan betala. En sådan lösning skulle innebära nackdelar för de skadelidande, inte minst för egna företagare och anställda i företag som inte omfattas av kollektivavtal.

Ulla Löfgren lyfter särskilt fram ansökningar om ersättning från poliser som "anser sig kränkta". Till det vill jag säga att enskilda polismän utför ett svårt och många gånger otacksamt arbete. När de har blivit så kränkta att de har rätt till ersättning bestäms ersättningen efter samma principer som för andra. Poliser ska inte ha en lägre ersättning bara för att de är poliser.

Till sist vill jag påpeka att det på inget sätt har varit lagstiftarens mening att personer med utsatta arbeten ska undantas från brottsskadeersättning. I förarbetena till brottsskadelagen nämns särskilt att arbetstagare som skadats genom brott har rätt till ersättning i den mån skadan inte ersätts på annat sätt.

För att återknyta till Ulla Löfgrens fråga är jag alltså för närvarande inte beredd att undanta arbetsrelaterad kränkningers ersättning från brottsskadelagens tillämpningsområde. Möjligheten till brottsskadeersättning måste finnas kvar för de fall det inte finns andra möjligheter till ersättning. Staten får inte överge brottsoffren.

Anf. 11 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Låt mig först få tacka justitieministern för svaret på min interpellation.

Låt mig också få understryka det som justitieministern avslutade med: Staten får inte överge brottsoffren.

Jag tycker inte heller att staten ska överge dem som har farliga och utsatta jobb. Det är just därför jag har aktualiserat den här frågan, som även regeringen tog upp i förarbetena till den proposition som kom 1999, nämligen att arbetsmarknadens parter ska se till att trygghetsförsäkringarna och personskadeavtalet kompletteras så att ersättningen från dessa kan utgå även för kränkning.

I min interpellation tog jag särskilt upp frågan om det kan vara rimligt att poliser, som har ett arbete som ofta är farligt och utsatt, under utövande av sitt arbete ska omfattas av brottsskadelagen. Med detta är jag inte ute efter att poliser inte ska få ersättning när de blir utsatta för allvarliga kränkningar. Men just därför att kränkningar ofta tillhör vardagen i polisens arbete anser jag att det är arbetsgivarens sak att se till att poliser får den ersättning som de är berättigade till och att den ersättningen ska göras upp mellan arbetsmarknadens parter.

Herr talman! Som jag framhöll i min interpellation ökar ärenden som gäller arbetsrelaterade brottsskador kraftigt hos Brottsoffermyndigheten. I huvudsak tycks det vara poliserna som är på bettet. Inom kort kommer vi att ha en praxis som talar om för varje polisman att han eller hon i en viss situation i sin tjänsteutövning har rätt till en skattefri ersättning från staten. Jag säger inte att det är orätt att de ska ha ersättning. Jag tror att poliser i sin yrkesutövning ofta kan känna sig både rädda och kränkta. Vad jag ifrågasätter är om ersättningen verkligen ska komma genom tillämpning av brottsskadelagen.

Poliser, säkerhetsvakter, anställda i FN-tjänst och andra utsatta yrkeskategorier har själva valt sitt jobb. De har också tränats för att tåla hårda påfrestningar. Poliser har tränats för att kunna använda våld och, om så är nödvändigt, även vapen. De är en kategori av yrkesmän som har möjlighet att använda vapen. Det innebär att gränsen för när en kränkning kan anses föreligga rimligtvis måste skilja sig från normalfallet, det vill säga när jag, städerskan Andersson eller snickaren Persson, som inte har samma träning och utrustning att möta våld, blir utsatta för våld och kränkning.

Det är också mot den bakgrunden jag anser det olämpligt att tillämpa brottsskadelagen när det gäller polismän som anser sig kränkta i tjänsten. Man ställs ju inför väldigt knepiga frågeställningar. Var går gränsen för när en polisman i tjänsten ska känna sig kränkt? Räcker det med att en polisman blir hotad vid ett ingripande, eller måste han bli skadad? En piketpolis som med skottsäker väst är på väg att göra ett ingripande mot en känd våldsverkare, är han kränkt om han möter väpnat motstånd? Är det skillnad på kränkningsgraden om en kvinnlig polis möter samma grad av våld som sin manliga kollega? Det behövs nämligen ingen dom för att man ska kunna fastställa kränkningsersättning.

Herr talman! Justitieministern säger i sitt svar att det aldrig varit lagstiftarens mening att personer med utsatta arbeten ska undantas från brottsskadeersättning och att det i förarbetena till brottsskadelagen särskilt nämns att arbetstagare som skadas genom brott har rätt till ersätt-

ning i den mån skadan inte ersätts på annat sätt. Ändå tycks denna fråga om undantag ha aktualiserats inom Regeringskansliet, vilket framgår av departementspromemorian från 1997.

Då undrar jag: Har regeringen ändrat sig när det gäller att ta upp frågan på nytt? Varför har i så fall regeringen bytt ståndpunkt? När det gäller polisen är det ju staten själv som är arbetsgivare. Vilka initiativ har till exempel Rikspolisstyrelsen tagit för att förhandla fram en lösning för sina anställda?

Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det som står är att det *kan* komma i fråga i framtiden. Jag stänger inga dörrar för framtiden. Det skulle jag inte kunna göra. Men jag vill i alla fall här och nu, i dag, argumentera för att man inte ska göra undantag för till exempel poliser i de här frågorna eller se detta som något särskilt för dem.

Det finns, precis som nämnts, andra yrkesgrupper som också utsätts för brott och som har rätt till kränkningersättning. Vaktare, ordningsvakter, journalister, socialarbetare, vårdpersonal och många andra kan i sitt arbete utsättas för våld eller hot om våld som i sin tur ger rätt till ersättning. Då tycker jag att det är viktigt att man inte särbehandlar ett yrke utan att man har kvar samma principer för alla och att staten ska stå på brottsoffrens sida. Men självklart ska det gälla bara när det verkligen är fråga om ordentliga brott där kränkningersättning ska utgå.

Det kan naturligtvis förhålla sig lite annorlunda för poliser jämfört med andra yrkesgrupper. Det gemensamma är ändå att en person som blir utsatt för ett brott där en annan person blir fälld och detta i sin tur föranleder kränkningersättning naturligtvis har rätt till den.

Anf. 13 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Skillnaden mellan en journalist och en polis då det gäller att bli utsatt för brott och kränkning är ju att en polis ofta är beredd på att bli utsatt för någon form av våld, har en beredskap för det och är tränad för det. Jag säger inte att inte en polis i alla fall vid vissa tillfällen ska ha rätt till ersättning. Men jag tror att brottsskadelagens legitimitet urholkas om en allt större andel av brottsofferersättningen går till poliser, de polismän som ju ska se till att vanliga människor, journalister och andra, inte blir utsatta för brott. Jag tycker att den stadiga ökningen av ansökningar från poliser gör att man åter måste ta upp frågan om inte arbetsrelaterade brott ska ersättas på annat sätt än genom brottsskadelagen och brottsofferersättning.

Jag förstår av justitieministerns svar att det inte är otänkbart att regeringen kan ta upp den frågan igen. Jag förutsätter att regeringen kommer att följa utvecklingen på det här området och se vad som händer. Jag hoppas att det i så fall kan leda till att man får en lösning på det som jag ser som ett problem.

Jag vill påstå att den nuvarande ordningen inte heller kan garantera att inte brottsoffer kommer i kläm. Det är hela tiden bedömningar och olika överväganden som avgör om staten ska betala ut ersättning eller inte. Eftersom det finns en möjlighet för parterna på arbetsmarknaden att ta på sig det här ansvaret vore det intressant att höra om justitieministern

Prot. 2002/03:101

12 maj

*Svar på
interpellationer*

ändå är beredd att inom regeringen verka för att de statliga arbetsgivarna ska ta över det här ansvaret frivilligt.

Anf. 14 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag är inte beredd att nu säga att arbetsmarknadens parter ska ta över den frågan. Det gäller också andra områden, andra departement, så det är jag inte beredd till. Däremot kan jag säga att vi följer utvecklingen.

Men jag vill samtidigt understryka att det svar som jag har givit i dag också har skäl för den ståndpunkt som har angivits i svaret.

Anf. 15 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Tack för det, justitieministern!

Jag har främst tagit upp den här frågan för att väcka den till liv. Som justitieministern vet sitter jag i Brottsoffermyndighetens nämnd. Jag kan säga att hela nämnden är allvarligt oroad över den utveckling som vi ser. Vi skulle gärna vilja ha en annan lösning.

Jag hoppas att det här kan vara början på ett arbete som leder fram till det.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2002/03:281 om näringsidkare som utsätts för brott

Anf. 16 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jörgen Johansson har frågat mig hur jag kommer att agera för att förbättra situationen för näringsidkare som utsätts för allvarliga brott, såsom till exempel rån.

De frågor som Jörgen Johansson ställer är i stor utsträckning desamma som han ställt till mig i en tidigare interpellation som jag har besvarat den 31 januari. Jag vill därför inledningsvis hänvisa till det svar jag lämnade då och på nytt försäkra Jörgen Johansson om regeringens engagemang i den här saken.

I arbetet för att minska rån och annan brottslighet mot handeln krävs det insatser på bred front. Som jag anförde i mitt tidigare interpellations-svar har regeringen tagit ett flertal initiativ som har betydelse för möjligheten att förebygga och bekämpa brott mot bland annat butiker. I en proposition som överlämnats till riksdagen har regeringen föreslagit att det inte längre ska vara möjligt att göra godtrosförvärv av stöldgods och annan olovligt tillgripen egendom. Vidare har bestämmelserna om allmän kameraövervakning setts över av Kameraövervakningsutredningen. Personsäkerhetsutredningen har fått i uppdrag att bland annat utforma ramen för ett nationellt skyddsprogram i syfte att effektivisera och förbättra skyddet för vittnen. Utredningsarbeten bedrivs även när det gäller vissa vapenfrågor. Dessutom pågår ett brett upplagt arbete för att öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete.

Utöver strafflagstiftning och polisiära insatser är det angeläget att genom brottsförebyggande samverkan skapa förutsättningar för ett effektivt

samarbete mellan olika myndigheter, centrala näringslivsorganisationer och andra intresseorganisationer. Ett forum för sådan samverkan är Plattformen, ett projekt som jag tog initiativ till förra året och som från och med i år bedrivs som ett löpande samarbete med näringslivet.

Jörgen Johansson har i sin interpellation särskilt tagit upp de svårigheter som rådrabbade näringsidkare kan ha att få fortsatt försäkringskydd.

I det förslag till en ny försäkringsavtalslag som nu bereds inom Regeringskansliet behandlas frågan om införandet av en plikt att ingå avtal, så kallad kontraheringsplikt, såvitt avser personförsäkringar. Regeringen överväger att på sikt även återkomma i frågan om kontraheringsplikt avseende försäkring av små och medelstora företag. Jag vill dock betona att jag inte har tagit slutlig ställning till detta. Genom branschföreningarna har näringsidkarna också möjlighet att ta upp en direkt dialog med försäkringsbolagen eller att se över förutsättningarna för alternativa försäkringssätt.

Jörgen Johansson efterlyser också en särskild skattemässig reserveringsmöjlighet som skulle kunna tas i anspråk för utgifter vid rån, överfall och annan skada. Gällande skatteregler (30 kap. inkomstskattelagen, 1999:1229) erbjuder genom systemet med så kallade periodiseringsfonder näringsidkare en generell reserveringsmöjlighet. Eftersom det inte finns några restriktioner för vad en periodiseringsfond kan tas i anspråk för kan den alltså användas för att täcka sådana utgifter som Jörgen Johansson syftar på.

Det finns ingen enkel och enhetlig lösning på de problem som Jörgen Johansson tar upp i interpellationen. Butiksrån måste liksom annan allvarlig brottslighet i stället angripas med en rad olika åtgärder. Regeringen kommer även fortsättningsvis att prioritera detta arbete högt, och jag utesluter inte att nya initiativ kommer att behöva tas på området.

Anf. 17 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret på min interpellation. Det är rätt som justitieministern säger att vi förde den här diskussionen för några månader sedan. Jag vill ändå hävda att det inte är fråga om någon form av okynnesutfrågning utan det här är ett problem som inte får dras i långbänk. Vi har inte tid att vänta på att polisen ska få bort buset från våra gator. Gör vi det kommer delar av vårt näringsliv att dö.

Brottsbekämpningen vet vi av erfarenhet tar tid, och den är inte lätt. Samtidigt måste den kampen gå vidare på ett kraftfullt sätt. På brottsområdet fungerar marknadsekonomin till fullo. Uppfinningsrikedomen är enorm, och åtgärdsprogrammen för att komma åt brottsligheten är förknippade med svårigheter.

Vi vet i dag att det sker ett bilinbrott var tredje minut i Sverige. För att beskriva utvecklingen kan vi se vad som skrevs i Söderhamns tidning 1941, där kriminalpolisen efterlyser en Rex damcykel med det och det ramnumret. Polisen bekostade annonsen och hade stor förhoppning att reda ut den här stölden. Det har skett vissa förändringar. Förmodligen är inte arbetssättet tillämpligt i dag.

I samma tidning kan vi läsa att en man tillgripit fem säckar potatis och för detta dömts till fyra månaders straffarbete. Vi kan också konstatera att påföljderna har förändrats genom åren.

Min fråga gäller, vid sidan av att vi ska skapa det trygga samhället, vilket ansvar vi ska ha för att rädda företag som riskerar nedläggning på grund av brottslighet, alltså på grund av att samhället inte klarar de åligganden man har i dag. Vi kan aldrig acceptera att busen ges rätten att sätta näringsförbud. Men så är det i dag.

Eftersom samhället inte klarar sina åligganden bör det också vara samhällets skyldighet att skapa ett skyddsnät för dem som drabbats. Men så är det inte heller i dag.

Den urbutik som jag nämnde i vår tidigare debatt drabbades några veckor efter debatten av ytterligare ett väpnat rån. Butiksinnehavaren har sedan årsskiftet ingen försäkring. Han har på grund av det ingen bankkontakt. På grund av det är han i konflikt med fastighetsägarna på de ställen där han bedriver sin verksamhet. Hela verksamheten är ifrågasatt. Det senaste rånet är ett i raden i de fort som han har skapat i sina butiker för att skydda sig mot rån. Det senaste rånet har inte heller, i likhet med de andra, klarats upp trots att det finns bildbevis. Det här är en parallell till upploppen vid Stureplan för några veckor sedan. De ekonomiska effekterna får näringsidkaren stå för fullt ut.

Herr talman! Jag har ändå en viss förhoppning, och jag ser en öppning i statsrådets formuleringar. Kontraheringsplikten kan vara en väg att klara detta. Det innebär trots allt att försäkringsbolaget klassar försäkringstagarna bransch för bransch. Det innebär att det blir en onormalt hög kostnad eftersom det inte går att slå ut den på ett större kollektiv. Vi får lov att komma ihåg bakgrunden, nämligen att det är samhället som inte klarar sina åligganden i sammanhanget.

Den skattemässiga reserveringsmöjligheten har inte setts utifrån denna synvinkel tidigare men kan givetvis användas i en akut form i det här sammanhanget för att komma åt problemet. Men för att göra det behöver förändringar göras i inkomstskattelagen. Nuvarande norm med sex års löptid för periodiseringsfonderna måste ändras. I dag får näringsidkaren avsätta 30 % av avkastningen före skatt. Det kan innebära att fonden aldrig kommer upp i de nivåer som behövs för att kunna få det skydd som behövs. Lönsamheten är inte så stor i den typen av företag.

Herr talman! Jag ser trots allt att detta kan vara en väg att akut lösa problemet. Jag ser fram emot att statsrådet agerar aktivt i att få de förändringar som behöver göras även i inkomstskattelagen till stånd.

Anf. 18 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill först kommentera den röda Rex damcykeln! Jag tror att det skulle vara möjligt att återfinna just den cykeln av 1941 års modell. Den skulle vara mycket speciell. Det är värre med andra cyklar som är mer vanligt förekommande. Det är onekligen en speciell fråga.

Den fråga som har tagits upp i denna interpellation har en parallell till andra frågor som har varit aktuella, nämligen hur näringsidkare – för att ta ett uttryck som justitieministern använde i ett anförande – kan drabbas av sådant de själva ej kan råda över. Det gäller inte bara rån utan också det som inte kan få någon annan beteckning än plundring och förstörelse, som inträffade alldeles nyligen i Stockholm. Dessvärre har vi sett andra exempel. Ett allvarligt sådant var Göteborgskravallerna för något år sedan.

Det finns många bra förslag, och justitieministern räknade upp många bra saker, lagskärpningar i fråga om godtroshet och att se över frågan om övervakningskamera och så vidare. Allt det är bra. Likväl är samhällets signaler, också från denna talarstol, viktiga. Jag har en känsla av att många människor uppfattar att brottsligheten inte tas på tillräckligt allvar av de rättsvårdande myndigheterna och att rättvisa inte går att uppnå. Jag ser det som det största bekymret, det vill säga att den enskilde inte hyser tillräcklig tilltro till att samhället verkligen förmår reda upp alla de brott som begås. Det kan gälla allt från en vanlig cykelstöld till de allvarliga fall där näringsidkare riskerar att gå i konkurs eller tvingas upphöra med sin verksamhet.

Jörgen Johansson har tagit upp intressanta frågor, inte minst försäkringsfrågorna. Det är ett bekymmer att det inte går att försäkra sig mot den typen av skadegörelse, förstörelse och plundring. Jörgen Johansson nämnde ett fall med ett rån, men man blir lika drabbad när hela varulagret tas från en urmakare i Stockholm även om det är fråga om många gärningsmän som inte kan anträffas.

Trots de goda förslag som har lagts fram, är justitieministern nöjd med nuvarande förhållanden?

Anf. 19 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är roligt att höra att de förslag som har lagts fram uppskattas. Jag är dock inte beredd att här ge mig in i en skatterättslig diskussion om eventuell förändring. Jag ville nämna det som finns i dag. Den diskussionen kanske kan föras i annat sammanhang med andra personer.

Är jag nöjd? Svaret är nej. Jag är inte nöjd. Det finns fortfarande mycket att göra. Vi har gjort en del saker, och vi föreslår en del nya saker. Jag är övertygad om att det kommer att behövas nya saker. Så länge det är människor som utsätts för dessa fruktansvärda brott och både personligt och ekonomiskt gör så stora förluster kan man naturligtvis inte vara nöjd på något sätt. Jag och regeringen kommer att fortsätta arbetet med att förbättra situationen för dessa brottsoffer och för andra.

Anf. 20 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Min avsikt från början var inte att ställa interpellationen till justitieministern utan till en annan minister, men den blev omdestinerad – därav anledningen till att vi står här nu. Jag förstår mycket väl att justitieministern inte ska svara på den typen av frågor.

Men möjligheten till fondering är en så pass intressant fråga att det vore värt att i regeringskretsen ta upp den diskussionen. Frågan är akut och behöver lösas.

Jag ska ge ett exempel från mitt hemlän. Jag vet inte varför just urbutiker drabbas så mycket. Förmodligen är det någonting på brottsmarknaden som gör att det är lätt att avyttra de varorna. När jag i dag, boende i Arboga, behöver byta batteri i min klocka får jag ta mig till Västerås. Det finns ingen i dag som är beredd att bedriva den typen av verksamhet – urbutiker – på grund av den situation som i dag råder. Vi håller på att utarma bygder på en form av service på grund av denna situation. På något sätt måste detta lösas. Frågan är egentligen större än vad vi föreställer oss.

Min rekommendation är att ta upp detta i regeringskretsen och att snabbt försöka göra någonting åt detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:309 om ansvar och sanktioner vid arbetsmiljöbrott

Anf. 21 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ronny Olander har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att det i ökad utsträckning ska väckas åtal för brott mot arbetsmiljölagen och andra arbetsmiljörelaterade brott. Han har också frågat mig på vilket sätt jag avser att agera när det gäller dessa frågor beträffande åklagarmyndigheternas och andra instansers roll och funktion samt om jag avser att verka för en särskild utbildning i arbetsmiljölagstiftning för polis och åklagare. Frågorna är ställda mot bakgrund av bland annat vissa undersökningar och studier på arbetsmiljöområdet. I mitt svar kommer jag att fokusera på polisens och åklagarväsendets uppgifter på området.

Det är en självklar grundprincip att polisen och åklagarväsendet ska ha en god förmåga att utreda alla slags brott. Myndigheterna ska säkerställa en effektiv brottsutredningsverksamhet med högt ställda krav på rättssäkerhet och kvalitet. Regeringen anser att det är angeläget att polisen och åklagarväsendet överlag förstärker sina insatser för att nå effektivare arbetsformer och arbetsmetoder i brottsutredningsarbetet. Myndigheternas utvecklingsarbete omfattar givetvis också insatser mot arbetsmiljörelaterade brott. Det finns en central samverkansgrupp på arbetsmiljöområdet där Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Arbetsmiljöverket ingår.

Många polismyndigheter har utredare med särskild kompetens att utreda arbetsmiljöbrott, och det pågår hela tiden ett arbete för att förbättra verksamheten. Rikspolisstyrelsen bedriver för närvarande ett uppföljningsprojekt för att kartlägga hur mycket resurser de olika polismyndigheterna lägger på att utreda arbetsmiljöbrott. Rikspolisstyrelsen uppmuntrar även polismyndigheterna att samverka lokalt och regionalt med åklagare och Arbetsmiljöverket för att stärka kompetensen inom området. För närvarande pågår samverkan vid polismyndigheterna i Skåne och Västmanlands län.

När det gäller åklagarväsendet har Riksåklagaren i november 2002 beslutat om riktlinjer för åklagarnas bekämpning av arbetsmiljöbrott. Det ska vid samtliga åklagarmyndigheter utses åklagare för handläggning av arbetsmiljöbrott. Det finns 25 särskilt utbildade arbetsmiljöåklagare som arbetar i nära samverkan med polisens utredare och med personal inom Arbetsmiljöverket. Vid Riksåklagaren finns en funktion för uppföljning och utvärdering av genomförda insatser på området.

Jag vill avslutningsvis understryka att brottsbekämpningen på arbetsmiljöområdet är en viktig fråga. Arbetsmiljörelaterade brott leder främst till ett stort lidande för enskilda men också till kostnader för samhället. Jag kommer därför att fortsätta att följa utvecklingen av myndigheternas insatser för att förbättra brottsbekämpningen på det här området.

Herr talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för det allmänt positiva svaret på min interpellation om ansvar och sanktioner vid arbetsmiljöbrott. Ministern säger att han i svaret fokuserar på polisens och åklagarväsendets uppgifter på området. Min kommentar till det är att frågan har en stor spännvidd och därför naturligtvis inte kan diskuteras här i sin helhet. Det medger inte tiden. Jag noterar också särskilt avslutningen, där ministern markerar att brottsbekämpning på arbetsmiljöområdet är en viktig fråga samt att dessa brott leder till stort lidande för den enskilde och kostnader för samhället. Vidare noterar jag som positivt att ministern kommer att fortsätta följa utvecklingen av myndigheternas insatser för att förbättra brottsbekämpningen inom detta område. I svaret nämndes bland annat den samverkansgrupp som finns på arbetsmiljöområdet mellan Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Arbetsmiljöverket. Vad jag har förstått så har detta skett efter ett frivilligt initiativ från berörda myndigheter. En fråga är om det samarbetet skulle kunna förstärkas och utvidgas genom ytterligare stöd från regeringen.

Statistiken från Arbetsmiljöverket talar om för oss att under ett år omkommer nästan en person per vecka i samband med sitt arbete. Utöver detta skadas 500–600 varje vecka. Det gäller såväl arbetstagare som egenföretagare. Summan är 50 dödsfall i arbetet, 85 000 arbetssjukdomar och 25 000 arbetsolyckor. Av dessa har ca 20 000 arbetsolyckor och 10 000 arbetssjukdomar medfört längre sjukskrivning än sju dagar. Antalet domstolsdomar för arbetsmiljöbrott brukar däremot vara ca 30 per år. Cirka en tredjedel av väckta åtal ogillas. Naturligtvis finns det inte skäl för 30 000 åtal för arbetsmiljöbrott per år, men skillnaden mellan 30 fällande domar och 30 000 skador med längre sjukskrivning tycker jag är orimlig. Många fallen, ca 80 %, blir avskrivna av åklagare och runt 10 % hamnar utanför preskriptionstiden på två år.

Ministern nämnde att det ska utses särskilda handläggare vid samtliga åklagarmyndigheter för handläggning av arbetsmiljöbrott. Det är viktigt att en liknande insats görs när det gäller polisen. Ofta är fallen svåra med många aktörer inblandade, och det är inte alltid svenska utan också ibland utländska företag, vilket gör det svårare att bevaka och följa upp brottsmisstankar. Här är frågan: Finns det, precis som när vi pratar om en ekopolis, utrymme eller kanske tankeverksamhet kring någon typ av arbetsmiljöpolis?

Vidare har jag hört att kodningen i samband med anmälningsupptagning av arbetsolyckor hos polisen ofta sker som ”arbetsolycka utan misstanke om brott”, vilket är olyckligt eftersom det medför att sådana ärenden alltför ofta inte utreds. Då många arbetsolyckor innehåller sådana omständigheter att brottsmisstanke kan tänkas föreligga vore det angeläget att undersöka möjligheten till en omarbetning av brottskoden. En rubricering som kunde användas mer är ”brottsrubricering uppskjuten i avvaktan på ytterligare utredning”, som kanske skulle vara bättre än den tidigare nämnda rubriceringen.

Dessutom anser jag att påföljder vid dessa typer av brott måste vara så pass kännbara att de fungerar som det är tänkt att en påföljd ska fungera. När det sker olyckor i dag är det ofta inga problem att klara ut att någon i verksamheten brutit mot en föreskrift eller varit oaktsam. Det är inte däri problemet ligger. Från bland annat fackligt håll har man efter-

lyst möjligheten att så att säga gå direkt på företaget och därmed slippa bevisa vem hos arbetsgivaren som varit vållande. Denna modell finns enligt jurister i andra länder. Det finns ett färdigt utredningsförslag som presenterades redan 1997, Företagsbottsutredningen SOU 1997:127, som berör detta. Jag förmodar att denna utredning föranledde den promemoria om företagsbot som kom 2001. Jag vill fråga: Har justitieministern har några kommentarer kring de frågor som jag nu har ställt?

Anf. 23 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Den särskilda satsning som har gjorts är relativt nyligen inrättad, och vi följer den mycket noga. Jag kan i det sammanhanget säga att det självklart kan innebära att det även från vårt håll kommer ytterligare satsningar om det här inte fungerar på det sätt som vi hoppas, men det är fortfarande lite för tidigt. Det är naturligtvis, som Ronny Olander säger, en extremt prioriterad fråga med tanke på att det är så många människor som mister livet och så många ytterligare som skadas.

Däremot kan jag inte här och nu svara på de frågor som kom sist om arbetet, men jag tar gärna upp denna diskussion i samtal med Ronny Olander antingen här i riksdagen eller i något annat sammanhang.

Anf. 24 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Jag tackar för justitieministerns svar. Jag tolkar det också som väldigt positivt, just vad gäller att kunna gå vidare och finna de djupt liggande orsakerna till att saker och ting är som de är.

Jag har haft mycket kontakter med myndigheter, arbetsgivare och olika fackliga organisationer, både på arbetar-, tjänstemanna- och akademikersidan, och de som jobbar med systematiskt arbetsmiljöarbete under åren och har tagit del av det, bland annat skyddsombud, känner oro över utvecklingen inom det här väldigt viktiga området. Ofta säger de ungefär så här: Vi påtalar och gör anmälningar, men det händer alltför lite.

Frågan är om man kan tänka längre utifrån vad arbetsmiljölagen och annan lagstiftning säger just för att bekämpa arbetsmiljöbrott. När man ser på tillämpningen av lagstiftningen och regelverket och vad som i realiteten händer känns det bekymmersamt. En tanke som man kan fundera kring finns, för att nämna ett annat område, inom trafikfrågor, där man jobbar mycket med den nollvision som togs fram för några år sedan. Vi vet att det blir svårt att uppnå denna nollvision, även på trafikområdet, men många blir ändå inriktade på att arbeta med just nollvisionen. Tänk vilken härlig dröm det vore, och den kanske skulle kunna gå i uppfyllelse om det fanns en vilja från ministerns sida och ett tankesätt vad gäller att aktualisera detta hos regeringen, det vill säga att ta upp ett resonemang om en nollvision. Det skulle betyda oerhört mycket. Det skulle vara en viktig och kraftig markering. Då skulle man kanske också kunna få med alla berörda parter – de är många, och detta berör många politikområden – inom arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, myndigheter, företagshälsovård, åklagare och polis och så vidare.

Vi har goda erfarenheter, bland annat från de gånger då regeringen har satt upp olika mål som alla har fått ta del av och diskutera. Det har handlat om arbetslöshetsbekämpning, socialbidragstagare, ekonomi, folkhälsa med mera. Jag vill betona vikten av att just sätta upp mål och

vikten av att kanske initiera en nollvision inom arbetsmiljöområdet. Min naturliga fråga till justitieministern är: Är ministern beredd att aktualisera en sådan tanke inom regeringen eller ta initiativ på något annat sätt?

Prot. 2002/03:101
12 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Vi är överens om att arbetet ska fortsätta för att minska brottsligheten på det här området.

Jag får ofta frågan om nollvision inom brottsligheten. Det gäller inte bara de här brotten utan även brott i andra sammanhang, till exempel narkotikabrott, brott mot kvinnor och barn och så vidare. Min inställning är att man inte bör ha en nollvision. Man bör inte ställa det ena brottet mot det andra. Det vore att gradera brottslighet på ett olämpligt sätt. Men jag anser också att man inte bör ha en målsättning som man redan från början vet faktiskt inte går att uppnå. Det är inte realistiskt att tro att inga brott ska begås över huvud taget i ett land med nästan nio miljoner invånare. En sådan målsättning skulle ju faktiskt spricka redan den 1 januari, tyvärr, och ska man ha en nollvision menar jag att man ska ha det mot all brottslighet.

Däremot arbetar vi hela tiden hårt på att försöka minska brottsligheten. Då är frågan: Ska man ha något mål för det? Där är mitt svar också nej, därför att det skulle vara att på något sätt acceptera att det ska finnas ett visst antal brott, och det tycker jag inte känns bra.

Min och vår inställning är att så länge det begås brott, så länge människor råkar illa ut, så är det min och regeringens uppgift att tillsammans med riksdagen verka för att minska brottsligheten hela tiden. Varje brott som sker är ju ett misslyckande från samhällets sida. Det här arbetet kommer att fortsätta. Jag tycker i och för sig att diskussionen om nollvisionen är väldigt intressant ur principiell synvinkel, men det här är det svar som jag har att ge i dag.

Anf. 26 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Jag använde begreppet nollvision mera som ett namn på en arbetsmodell. Alla goda krafter i samhället måste samverka för att nå just det som justitieministern själv säger. Vi kan nämligen aldrig acceptera detta. Självfallet måste vi ha stora ambitioner om att ingen ska behöva komma till skada eller dö på sitt arbete. Verkligheten för många familjer är ju att mor, far, en bror eller en syster inte kommer hem eller kanske går omvägen via sjukhus eller kanske till och med avlider på arbetsplatsen.

När det gäller de stora brotten som ändå begås är det min starka förhoppning – jag uppfattade inte justitieministern på något annat sätt – att vi tillsammans med många andra kommer att vara en del av de goda krafterna.

Anledningen till att jag ställde min interpellation här i dag var just att vi behöver ta upp och diskutera och debattera dessa frågor inte bara mellan oss utan i hela Sverige på arbetsplatser och bland arbetsgivare. Det finns många goda exempel bland arbetsgivare. Det ska vi inte heller glömma bort. Det är lätt att göra det. Men samtidigt är det också viktigt att sätta fart på debatten och fästa uppmärksamheten på denna problematik.

9 § Svar på interpellation 2002/03:296 om långvarigt arbetslösa

Anf. 27 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Ana Maria Narti har frågat mig om jag avser att genomföra den föreslagna arbetsplatsintroduktionen för invandrare trots den kritik som riktats mot förslaget. Ytterligare en fråga gäller om jag avser att genomföra åtgärder som syftar till att förstärka de arbetslösas ansvars- tagande och som ska garantera större handlingsfrihet för dessa grupper oavsett etnisk bakgrund.

För att börja med den sista frågan vill jag säga att jag delar Ana Maria Nartis uppfattning att det är ytterst viktigt att ta till vara de arbetslösas egna idéer om hur arbetslösheten ska kunna brytas. Att utgå från varje individs unika situation är själva grunden för ett framgångsrikt arbete inom arbetsförmedlingen. Utan de arbetslösas aktiva medverkan skulle arbetsförmedlingens uppdrag vara dömt att misslyckas. Idealet är förstås att den arbetssökande själv är motor i allt som ska genomföras på vägen mot ett arbete. Men en sådan aktiv roll kan inte axlas av alla arbetslösa. Jag tänker då på personer som varit länge borta från arbetsmarknaden eller kanske aldrig kommit in på den. Dessa är ofta i stort behov av det stöd och den hjälp som den offentliga arbetsförmedlingen kan erbjuda.

Alla arbetslösa kan förstås inte dras över en kam, utan hänsyn måste tas till att behovet av stöd kan se mycket olika ut. Detta gäller oavsett etnisk bakgrund. Den närmare ansvarsfördelningen mellan den arbetssökande och arbetsförmedlingen ska framgå av den individuella handlingsplanen. Rätt använd är denna plan ett utmärkt verktyg för att uppnå det Ana Maria Narti efterfrågar – att stärka de arbetslösas egen roll i arbets- sökandet och att ta till vara deras resurser. Jag är medveten om att det inte fungerar riktigt så alltid och överallt. Ytterligare insatser behövs från arbetsförmedlingarnas sida för att förbättra kvaliteten i arbetet med de individuella handlingsplanerna. Regeringen kommer att ge ett lämpligt externt organ i uppdrag att följa upp hur handlingsplanerna används för att få reda på vilket genomslag regeringens och riksdagens intentioner fått i fråga om aktivt arbetssökande, individuella handlingsplaner och rätt till arbetslöshetsersättning.

Den första frågan – om arbetsplatsintroduktion för invandrare – diskuterade Ana Maria Narti och jag i en tidigare interpellationsdebatt i november 2002. Jag pekade då på de goda grunder som finns för att satsa på utökade resurser för intensifierad, individuell service för personer utan eller med mycket begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv. Jag hänvi- sade bland annat till att den samlade forskningen visat att sådan intensifi- erad arbetsförmedling så gott som alltid har positiva effekter på indivi- dens möjligheter att få arbete. Dessa argument är, tycker jag, fullt till- räckliga för att motivera den föreslagna satsningen. Ett annat starkt ar- gument för att intensifierade insatser behövs är förstås den oacceptabelt höga arbetslösheten bland invandrare jämfört med svenskfödda. Och även om den nedgång i sysselsättningen som inträffade under 2002 har berört utrikes och inrikes födda i likvärdiga proportioner kvarstår den stora skillnaden mellan grupperna i detta avseende.

Ana Maria Narti oroar sig också för att svenskfödda arbetssökande kommer att diskrimineras och inte få den individuella behandling de så väl behöver. När vi diskuterar behov av insatser för olika grupper är det viktigt att komma ihåg att den generella arbetsmarknadspolitiken i princip ska tillgodose också sådana behov som är specifika för olika grupper. Detta utesluter inte att särskilda prioriteringar och riktade insatser kan vara nödvändiga. En viktig utgångspunkt måste då vara att sätta in resurser där de bäst behövs. Även här måste dock utgångspunkten vara den enskildes behov. Arbetsplatsintroduktion är inte tänkt som en generell åtgärd för invandrare utan ska erbjudas till personer som saknar arbetslivsrelaterade nätverk och referensramar och har bristande kunskaper i mer yrkesinriktad svenska. Arbetsförmedlingens insatser ska inriktas mot de arbetssökande som står längst från arbetsmarknaden. Bland dessa är arbetssökande med invandrarbakgrund överrepresenterade.

Ana Maria Narti menar att regeringens förslag till högre ersättning till arbetsgivare som anställer personer som varit länge i aktivitetsgarantin tränger undan riktiga jobb. Det är riktigt att de arbetsmarknadspolitiska program som mest liknar vanliga jobb också har störst undanträngningseffekter. Men det är bara den ena sidan av saken. Dessa program är också de som har störst positiva effekter på individens framtida sysselsättning. Så länge den här typen av program är förbehållna personer med stora svårigheter att på annat sätt få ett arbete så är faktiskt undanträngningseffekterna i enlighet med vad man vill uppnå. Jobben går ju till de arbetssökande som står längst från arbetsmarknaden. Inom Regeringskansliet pågår för närvarande en översyn av anställningsstöden. Syftet är att öka effektiviteten så att stöden verkligen används för arbetssökande som har svårt att få arbete.

För att återknyta till de två frågor Ana Maria Narti ställt till mig så hoppas jag att regeringen ska kunna införa den föreslagna arbetsplatsintroduktionen för vissa invandrare den 1 september i år. Den närmare utformningen har AMS fått i uppdrag att lämna förslag till. När det gäller frågan om åtgärder för att förstärka de arbetslösas ansvarstagande gör jag samma bedömning som Ana Maria Narti: Sådana åtgärder är mycket viktiga för minska arbetslösheten. Arbetsförmedlingens arbete behöver dock utvecklas ytterligare i detta avseende.

Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Tack, arbetslivsministern! På papper ser väldigt många planer vackra ut. Men i verkligheten upprepar de redan mycket kända metoder. Ibland har jag en obehaglig känsla av att vi talar helt olika språk. När jag talar om ansvar och möjlighet att agera själv från den arbetslösas sida tänker jag absolut inte på personliga handlingsplaner. Dessa personliga handlingsplaner har funnits, och man har sett väldigt få effekter av deras närvaro på arbetsförmedlingarna. Däremot i kontakt med arbetslösa har jag träffat väldigt många som är mycket missnöjda med det sätt som de bemöts på. Man tvingar dem att göra helt andra saker än vad de vill göra. Till och med när man hittar en mycket bra praktikplats för dessa människor, nära det yrkesområde som de själva en gång har tillhört i sina hemländer, har arbetsförmedlaren total makt att säga nej, vilket också inträffar.

Det finns fortfarande högt specialiserad vårdpersonal i det här landet som inte får tillgång till kurser i sjukvårdssvenska. Hur kan det hända om detta med personliga handlingsplaner fungerar?

Min erfarenhet, som är en vardagserfarenhet av vardagskontakt med människor i denna svåra situation, är att personliga handlingsplaner oftast blir korta anteckningar på skärmen hos arbetsförmedlaren, men de har ingenting med verkligheten att göra.

Det finns också en tradition hos AMS att inte se yrkesbakgrunden hos invandrare, framför allt när det är fråga om akademiker. Jag har själv två väninnor som var lärarinnor i sina länder. En av dem tvingades att gå en kurs för att utbilda sig till köksbiträde. Men hon fick allergi och kunde inte ens bli köksbiträde. Den andra tvingades bli fritidsassistent på den tiden när fritidsgårdarna stängdes och man avskedade massor med personal, så det blev ingenting av det. Men båda fick senare jobb på annat sätt i olika arbetsgrupper genom våra egna ansträngningar. Så jag tror inte på den här lösningen.

När det gäller undanträngningseffekter är det sant att det rätt så ofta händer att människor kommer in på arbetsmarknaden genom till exempel rekryteringsstöd. Men dessa människor är redan stämplade som andra eller tredje klassens arbetskraft. Det finns väldigt intressanta erfarenheter av detta på en specialiserad arbetsförmedling för internationella ingenjörer som tyvärr inte längre finns. Vad händer med de människor som kom in på arbetsmarknaden med jättemycket stöd från arbetsförmedlingen? Jo, de var de första som åkte ut så fort det blev lågkonjunktur. Så det verkar inte vara någon lösning.

Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det är inte alldeles enkelt, Ana Maria Narti, att i detalj diskutera enskilda personers erfarenheter, även om det självfallet är de enskilda personernas sammanlagda erfarenheter som utgör innehållet i slutsatser och resultat.

Jag har ställt mig två frågor. Den första frågan är om genomslaget är tillräckligt stort för de individuella handlingsplanerna. Är det tillräckligt många handlingsplaner som upprättas? Svaret på den frågan är att det inte upprättas handlingsplaner för alla, även om man borde göra det. Men läget förbättras hela tiden. I dag är det 76 % av de arbetssökande som säger att de har en handlingsplan. Det är ungefär 10 % mer än för bara ett år sedan. Så det går stadigt i rätt riktning.

Den andra frågan som jag ställer mig som ansvarig för det här området är naturligtvis: Har handlingsplanerna tillräckligt hög kvalitet? Är de till hjälp för människor? Vad är de arbetssökandes mer samlade uppfattning om detta? Svaret är att de handlingsplaner som upprättas utgör ett bra stöd för de arbetssökande. De tycker att de har nytta av sina handlingsplaner. Därför är jag inte särskilt bekymrad, eftersom jag kan se att utvecklingen går i rätt riktning.

Vi vill nu göra en satsning på ett antal nya särskilda förmedlare som ska utgöra ett stöd till introduktion för de invandrare som vi nu föreslår ska få del av detta. När man kommer till ett nytt land saknar man det naturliga nätverk som varje infödd i ett land har när det gäller kunskap om arbetsmarknaden, var jobben finns, var företag och arbetsgivare finns. En infödd har personliga nätverk och kontakter med vänner och

bekanta, med släktingar och grannar. Det gör att man kan lägga pussel för hur man ska hitta sitt jobb i samhället.

Avsaknaden av ett sådant nätverk vill regeringen kompensera genom att särskilda resurser avsätts för att hjälpa människor som saknar den typen av nätverk. Det är i allra högsta grad min förhoppning att detta kommer att utgöra ett stöd för dessa personer. Stödet är kombinerat med ett annat förslag som vi har förelagt riksdagen, nämligen att de – både invandrare och andra – som har en anställning, men som inte kan använda hela sin yrkeskunskap i jobbet ska få hjälp med bristyrkesutbildning för att utbilda sig till den nivå som de i själva verket har kompetens för. De har kanske inte formella betyg eller också kanske det fattas delar i deras utbildning, och då kan detta kompletteras med bristyrkesutbildning.

Anf. 30 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Tack, arbetslivsministern! Det finns ett löfte som man kan ta på allvar, och det är detta att de människor med hög utbildning som i dag har lågstatusjobb ska få någon form av ekonomiskt stöd för att studera för att kunna arbeta inom sitt yrkesområde.

Om man i dag är taxiförare eller stämplar biljetter på tunnelbanan fast man är jurist, läkare eller lärare måste man hoppa av jobbet om man vill studera, men då kanske man är för gammal för att få studielån och så vidare. Det finns enormt många byråkratiska hinder i vägen för människor som redan arbetar. Det är bra att man äntligen gör något åt detta, och det var också ett ofta upprepat krav från invandrabefolkningen. Frågan är bara hur det kommer att utformas.

Jag har ofta talat och skrivit om behovet av ansvarighet. Människor har initiativförmåga och handlingskraft, men det finns ingen plattform för dem att agera på. Det fanns en liten öppning på området när pengar från de europeiska socialfonderna kom in i Sverige. Det fanns äntligen en möjlighet att organisera sig, ansöka om pengar och lägga fram förslag. Men det har blivit mindre och mindre pengar för invandrarorganisationerna. Arbetsförmedlingar och kommuner har tagit över detta mer och mer.

Det här är en rent principiell fråga. Dessa pengar som var destinerade till de fattigaste och mest maktlösa i samhället har gått till den mycket starka offentliga sektorn. Var det verkligen meningen? Det tror jag inte. Det måste någonstans finnas en möjlighet att representera och arbeta för sin egen grupp, om vi menar allvar med alla vackra ord om deltagande som vi brukar använda oss av i retoriken.

Det är också en annan sak som jag skulle vilja diskutera mer på djupet än vad vi kan göra i dag. Det är detta att väldigt många rapporter och undersökningar från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, från Statskontoret och från Riksdagens revisorer gång på gång har pekat på den mycket kända företeelsen, nämligen missnöjda invandrare i relation till arbetsförmedlingar. Det finns mycket att säga om detta. Tror arbetsmarknadsministern verkligen att denna negativa tradition inom AMS-systemet plötsligt kommer att upphöra om man anställer nya arbetsförmedlare och behåller dem för att arbeta med arbetslösa invandrare? Jag har väldigt många frågetecken i huvudet angående detta.

Prot. 2002/03:101
12 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Ana Maria Narti, jag grunnar på om vi inte i själva verket har väldigt olika utgångspunkter och därmed väldigt olika förväntningar på arbetsmarknadspolitiken och på Arbetsmarknadsverkets uppdrag och uppgift i detta.

Det känns emellanåt som att vi kan mötas när det gäller insatser för invandrare och för människor som behöver särskilt stöd för att komma in på arbetsmarknaden. Men emellanåt känns det också som att vi egentligen inte tycker lika om behovet av en arbetsmarknadspolitik som den som den socialdemokratiska regeringen företräder och behovet av ett arbetsmarknadsverk som administrerar och sköter den politiken.

För min del känner jag mig emellertid väldigt trygg i den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken. Den bygger på en idé och en teori, Ana Maria Narti, som har sin grund i en människosyn och en samhällssyn som tar sikte på att vi genom att organisera verksamheten i samhället ska hjälpas åt att klara av att hitta jobb till människor som blir utan, att leverera arbetskraft, för att uttrycka sig krasst, när det uppstår brist på det. Det är en arbetsmarknadspolitik som i grunden, menar jag, är verkligt lyckad. Man kan lite filosofiskt säga så här, Ana Maria Narti: Är det inte konstigt att människor nästan dagligen i det här landet sitter och förhandlar bort sina egna jobb? De sitter i förhandlingar i stället för att ockupera fabriker och ställa sig utanför grindarna för att protestera mot att jobben försvinner. I själva verket är de med på strukturrationaliseringar som behövs för att det inte finns tillräcklig efterfrågan på de produkter de tillverkar eller de tjänster de levererar.

Jag är övertygad om att människor känner en väldig tillit till att när man blir arbetslös eller riskerar att förlora sitt jobb på den arbetsplats man befinner sig på har man två tryggheter.

Den ena är att man vet att man inte blir uppsagd godtyckligt. Det finns ett regelverk med turordningsregler för i vilken ordning man sägs upp. Det är förutsägbart. Man kan vara trygg i att det inte är dagsformen hos arbetsgivaren som avgör.

Den andra är att man är trygg i att om man nu förlorar jobbet kommer man att få kvalificerad hjälp med att med samhällets samlade resurser hitta nästa jobb. Det, Ana Maria Narti, leder mig till att tro på att det är ett av skälen till att vi ligger långt framme i utvecklingen, i förmåga till strukturrationalisering, i förmåga att växla från arbeten som inte är lönsamma till arbeten som har framtiden för sig.

Vi förmår att strukturrationalisera därför att vi har en anordning som förmår att smörja det maskineriet. Den anordningen, den arbetsmarknadspolitiken och Arbetsmarknadsverket, kan man hela tiden förfinas. Detta är inte fulländat. Det är stort och mycket, och det kräver en noggrann uppföljning, och det kräver att man hela tiden förbättrar verksamheten. Men i grunden menar jag att vi i allt väsentligt ska vårda, bygga vidare på och förbättra detta. Jag undrar om Ana Maria Narti håller med mig på den punkten eller om min farhåga stämmer, att vi i grunden har olika syn på detta fundamentala.

Anf. 32 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Vi *har* fundamentalt olika syn på detta, och det är jätteroligt att kunna diskutera praktisk ideologi någon gång.

Min bild av arbetslivet i Sverige är att allt det där som arbetslivsmi-
nistern beskrev fungerar för dem som har fast anställning. Utanför den
sfären, dem med fast anställning, finns stora grupper i dag som har upp-
kommit därför att tekniken förändras väldigt fort, därför att ekonomin
fungerar på ett helt annat sätt i dag än för 30–40 år sedan. Dessa grupper
har väldigt lite att säga till om. De är inte med och förhandlar därför att
de inte tillhör någon stark organisation, och det är egentligen ingen som
bryr sig om dem. De glöms bort.

Bland de mest bortglömda finns de svenska långtidsarbetslösa. Jag
skrev den här interpellationen därför att jag per mejl hade fått ganska så
bistra kommentarer till propositionen – detta därför att dessa mycket
långvarigt arbetslösa svenskar känner sig diskriminerade. Jag tror inte att
vi löser problemet med diskriminering genom att vända på den.

Jag skulle föreslå att vi tillsammans tittar på ett förslag som kan vara
mycket intressant, och det är att tillåta de arbetslösa tillsammans att på
entreprenad försöka att aktivera sig själva. Det skulle vara ett sätt att visa
respekt, och det skulle skapa en plattform för eget ansvar och eget ini-
tiativ.

Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ser att det är skillnad på dem som har en fast an-
ställning och som tappar den och de grupper som inte har fått fotfäste på
arbetsmarknaden eller har tillfälliga jobb. Men en grundläggande förut-
sättning för att de som inte har fått fäste på arbetsmarknaden ska få det är
att det finns bra jobb att gå till, att vi har en tillväxt, att vi har investe-
ringar, att vi har förmåga att strukturförändra så att vi får starka företag
som kan ge jobb också till dem som har svårare att komma in på arbets-
marknaden. Och jag är alldeles övertygad om, Ana Maria Narti, att det
också i det avseendet är en fundamental skillnad på den arbetsmarknads-
politik som vi har här och den som finns i många andra länder.

I marknadsekonomens förlovade hemland, USA, får visserligen grup-
per som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden möjligen en anställ-
ning. Men de klarar sig inte bara med den anställningen, utan de behöver
oftast ytterligare två tre fyra anställningar för att kunna försörja sig. Den
typen av jobb har inte vi, därför att vi försöker åstadkomma friskare och
bättre jobb där man kan ha ordentligt bra villkor och hygglig lön. Vi har
inte hisspojkar, och vi har inte människor som går på hotellen och stämp-
lar hotelloggan i askfaten och som behöver ytterligare tre fyra sådana
jobb. Vi försöker få fram bra jobb.

Vi kämpar nu på med att möjliggöra för grupper som behöver stöd,
inte minst invandrare, att få kvalificerad hjälp för att ta sig in på arbets-
marknaden, kunna få fotfäste där och behålla ett bra jobb som man kan
försörja sig på. Vi kan göra mera och det kan gå fortare – jag håller med
om det – men vår inriktning tänker vi fortsätta med.

Jag ser fram emot att vi får mötas flera gånger. Nu är den här inter-
pellationsdebatten slut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 34 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Tobias Billström har i en interpellation ställt två frågor om integration i Öresundsregionen: om eventuella åtgärder för att ytterligare underlätta integrationen mellan Danmark och Sverige, mellan Skåne och Sjælland samt om huruvida jag är beredd att precisera en *roadmap* med tidsangivelser för genomförandet av integrationsprocessen.

Som jag anförde i ett svar på en interpellation den 28 januari anser jag att arbetet med att avskaffa gränshinder mellan de nordiska länderna måste föras framåt. Varje land måste ta ett större ansvar för att genomdriva förändringar.

Som ordförande i det nordiska regeringssamarbetet lägger jag särskild vikt vid gränshindersproblematiken. Ett uttryck för detta är att jag uppdragit åt förre danske statsministern Poul Schlüter att som min särskilde representant arbeta med att undanröja gränshinder mellan de nordiska länderna. Schlüter inledde sitt arbete vid årsskiftet och kommer att rapportera till mig resultatet av sitt uppdrag.

Arbetet med att avskaffa gränshinder i Norden omfattar självfallet även Öresundsregionen. En central punkt är naturligtvis frågan om skattelagstiftningen. Det görs nya ansträngningar att finna för båda parter godtagbara lösningar. Jag tycker att det finns anledning att se på utvecklingen med viss optimism.

I den rapport som interpellanten refererar till, *Regionrapport 2003 – Danmark, Öresund, Sverige*, som Öresundsinstitutet presenterade i förra veckan visas flera exempel på att den ökade integrationen med Köpenhamnsområdet har medfört positiva effekter för Skåne. I rapporten framgår bland annat att lågkonjunkturen inte varit särskilt märkbar i Skåne.

Sysselsättningen har fortsatt att öka. Flyttrörelserna i båda riktningarna slår nya rekord. Bruttoregionprodukten bedöms mot den här bakgrunden ha växt med över 3 % i fjol och den prognostiseras växa med ytterligare 2,4 % i år. I rapporten konstateras vidare att arbetsmarknaderna håller på att växa samman.

Arbetskraftspendlingen vid södra Öresund har, som Tobias Billström noterat, ökat med mer än en tredjedel. Med sina 944 000 invånare har arbetsmarknadsområde Malmö gått om Göteborg. Över sundet växer ett arbetsmarknadsområde med över 2,8 miljoner invånare. Antalet danskar som flyttar till Skåne har ökat från 800 till 2 550 personer om året sedan 1999. Över 30 % av Malmös folkökning i fjol berodde på inflyttningen från Danmark.

Studenterna drar nytta av Öresundsuniversitetets gemensamma utbud. På två år har andelen svenskar som studerar med studiemedel i Danmark ökat från 3 % till 6 % av alla svenska utlandsstuderande, medan andelen danskar i Sverige ökat från 5 % till 8 % av antalet danska utlandsstudenter.

Den institutionella integrationen har tagit fart. Öresundskommittén, Öresund Science Region, Öresundsuniversitetet, Copenhagen Malmö Port, Öresundsinstitutet med flera är exempel på gränsöverskridande organisationer och institutioner. Självfallet är det upp till regionen att ta de initiativ de anser främjar integrationen. Jag vill dock tillägga att varje

land har sin nationella lagstiftning och att någon särslagstiftning inte är aktuell.

Enligt Øresundsinstitutts chef, Anders Olshov, kan den gynnsamma utvecklingen för Skåne inte förklaras på annat sätt än att regionen blivit mer attraktiv jämfört med tidigare och att integrationen med Köpenhamnsområdet skapar ny dynamik.

Den sammantagna bilden är alltså att integrationen i Øresund går framåt. Jag är inte beredd att nu ange en tidtabell, men vi vet att detta arbete tar tid. Det finns tydliga tecken på att regionen gör framsteg. Det visar inte minst Øresundsinstitutts rapport.

Anf. 35 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag ska be att få tacka statsrådet för det här svaret. Integrationen i Øresundsområdet är utan tvivel av mycket stor betydelse för både Sverige och Danmark, inte bara för dem som lever och verkar på ömse sidor av sundet. Som statsrådet själv påpekar i sitt svar till mig omfattar i dag arbetsmarknadsområdet i regionen mer än 940 000 invånare, vilket alltså gör regionen till långt större än exempelvis Göteborgsregionen. Totalt sett talar vi i dag om ett område som ligger i paritet med flera av världens mest intressanta utvecklingsregioner. Detta är naturligtvis den viktiga iakttagelsen i regionrapporten.

Vi är många som tror att den dynamik som finns inneboende i regionen kommer att få stor betydelse när den globala och europeiska konjunkturen vänder. Men på den här ljusa himlen finns naturligtvis också ett stort antal svarta moln. Ett sådant moln är den låga andel företag som startar verksamhet på ömse sidor om sundet och det förhållandevis ringa antal människor som kan utnyttja och bidra till styrkan i den nya region som nu växer fram. Det här är ett angeläget område för nya reformer.

Ett sätt att öka möjligheterna vore att utnyttja den flexibilitet som kortare anställningar innebär. Här erbjuder självfallet bemanningsbranschen en oöverträffad möjlighet. Ett företag i exempelvis Øresundsregionen skulle i dag ganska enkelt kunna utvidga sin verksamhet med hjälp av inhyrd personal oavsett om man ligger i Malmö eller Svedala eller om man ligger i Vedbæk, Köpenhamn eller Odense.

I dag är bemanningsföretagen förhindrade att göra detta eftersom de straffas av den så kallade montörsregeln. Normalt sett är det ju så att skatt ska betalas i det land som arbetstagaren arbetar i. Men för att för enkla för svenska hantverkare och montörer att arbeta för svenska bolag i andra nordiska länder har riksdagen infört den så kallade montörsregeln. Enligt denna regel får en svensk som arbetar mindre än hälften av året, alltså 183 dagar, i något annat nordiskt land skatta i Sverige. Det här är tänkt att underlätta för såväl svenska arbetare som svenska företag.

Nu är det dock så att det finns ett undantag från montörsregeln. Det gäller de så kallade bemanningsföretagen, vilkas personal måste skatta i det land som de arbetar i från första arbetsdagen. Det omfattande administrativa arbete som det här medför omöjliggör i praktiken verksamhet i grannlandet. Det är alltså något som är ett stort konkret hinder i Øresundsregionen.

Nu säger statsrådet i sitt svar till mig att hon inte ser något behov av en särslagstiftning i Øresundsregionen. Jag är beredd att instämma, delvis, i den bedömningen. Enligt min och Moderaternas uppfattning måste det

på vissa punkter äga rum en harmonisering där skillnaderna utjämnas. Men, och detta är naturligtvis poängen, ingenting hindrar Sverige från att redan nu starta sin regelförändring. Montörsregeln kräver inget tillstånd eller samtycke från den danska regeringen eftersom den går att förenkla och förändra genom ett ganska enkelt beslut i den här kammaren.

Så min konkreta följdfråga blir: Är statsrådet och hennes parti beredda att verka för att avskaffa detta tydliga och mycket verksamma hinder för integrationen i Öresundsområdet?

Anf. 36 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Jag kan besvara den frågan mycket kort genom att hänvisa Tobias Billström till att ställa den till den minister som är ansvarig för denna regel. Jag har tyvärr svårt att just nu så här hastigt identifiera om det här är en skattelagstiftningsfråga eller en fråga för näringsministern. Jag har tyvärr ingen klar uppfattning om detta. Om Tobias Billström vill ha ett tydligt svar på denna mycket tydliga fråga rekommenderar jag en interpellation eller fråga till den ansvariga ministern.

Sedan har jag bara ytterligare någon kommentar till det arbete som pågår när det gäller att underlätta det pendlande över gränser som ju förekommer i de nordiska länderna, inte bara i Öresundsregionen utan också i andra delar av Norden. Detta är prioriterat under det svenska ordförandeskapet. Det sker mycket stora ansträngningar från den svenska sidan för att få ny fart i arbetet.

Däremot är det nog ingen av oss som direkt och handgripligen deltar i detta arbete som inbillar oss att vi kommer att lösa all gränshindersproblematik under detta ordförandeår. Vore det så enkelt tror jag att det skulle ha gjorts för mycket länge sedan. Jag vill också poängtera att detta är ett arbete som bygger på en samverkan mellan de nordiska länderna där det förutsätts ett engagemang, ett deltagande och gemensamma beslut. I det här samarbetet förekommer inga majoritetsbeslut.

Däremot finns det naturligtvis möjligheter till bilaterala överenskommelser. Men det är också så i de här sammanhangen, som kanske framför allt rör frågor om beskattning och hur vi ska hantera arbetsmarknadsfrågor, att vi är beroende av den europeiska lagstiftning som vi har i detta sammanhang.

Anf. 37 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag ska naturligtvis med glädje skriva precis så många interpellationer som är nödvändiga för att få till stånd en förändring av den här regeln. Men jag vill ändå uppehålla mig lite vid montörsregeln. Berit Andnor ingår ju som statsråd i en regering som förväntas ha en uppfattning i den här frågan. Även om man har delat upp ansvarsområdena har ju Berit Andnor ett särskilt ansvar för just Öresundsintegrationen.

Det finns naturligtvis väldigt mycket att göra på skatte- och socialförsäkringsområdena. Självfallet är vi många som med glädje och spänning motser den rapport som Poul Schlüter kommer att lägga fram. Men man får inte lov att bortse från det faktum att hans uppdrag framför allt handlar om harmoniseringen, som ju är ett långsiktigt projekt. Min fråga handlar mer direkt om vad Sverige kan göra här och nu.

Statsrådet refererar i sitt svar till mig till den debatt som avhölls här i kammaren den 28 januari i år. I den debatten konstaterade hon själv: ”Varje land måste ta ett större ansvar för att genomdriva förändringar. Som ordförande i det nordiska regeringssamarbetet kommer jag att lägga särskild vikt vid gränshinderproblematiken.”

Med de orden som utgångspunkt är det rimligt att diskutera montörsregeln, inte bara det symboliska i den utan också dess katalysatoriska effekt. Om den här regeln skulle ändras och det skulle bli möjligt att hyra ut personal i Öresundsregionen på rättvisa villkor tror jag och mitt parti att vi kommer att få se en väsentligt snabbare tillväxt i integrationsprocessen än vad som hittills varit fallet.

Jag gjorde själv häromdagen en rundfrågning bland de ledande bemanningsföretagen i Öresundsregionen, för att fråga om deras förutsättningar för att arbeta och om hur många de på stående fot skulle kunna anställa om montörsregelns diskriminerande effekter avskaffades. Ett enkelt överslag gav ca 700 arbetstillfällen – 700 arbetstillfällen på ett bräde enbart tack vare en regelförändring som inte kräver möten mellan statssekreterare eller några utdragna ministerkonferenser!

Statsrådet har, hoppas jag, inte någon annan åsikt än jag har. Då blir naturligtvis följdfrågan: Om statsrådet nu enligt det citat jag anförde tycker att varje land måste ta ett större ansvar för förändringar, är hon då beredd att inom regeringen verka för att få till stånd en förändring av montörsregeln?

Anf. 38 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Gränshindersproblematiken är ett prioriterat område för det svenska ordförandeskapet. Om detta råder det ingen som helst tvekan. Vi har genomfört och genomför en rad olika ansträngningar. Så sent som i förra veckan anordnade vi ett seminarium med företrädare för de olika gränshindersområden som vi har, alltså där vi har ett bra gränsregionalt samarbete. Vi hade då tillfälle att ta upp olika typer av gränshinder som man kan identifiera och också jämföra olika sätt att arbeta med att underlätta för de personer som ofta rör sig över gränserna.

Varje land har ett stort ansvar. Det understryker jag även i denna interpellationsdebatt. Det finns typer av gränshinder som vi kan lösa i ett bilateralt samarbete, men det finns också – och där ligger nog de flesta frågor – sådana som måste lösas i ett större, nordiskt samarbete. Det arbetet har tagit ny fart. Jag har stora förhoppningar om att vi ska kunna redogöra för en rad olika konkreta insatser som kommer att genomföras under det svenska ordförandeskapet.

Låt mig dock säga att Poul Schlüter inte har något harmoniseringsuppdrag. Hans uppgift är att vara pådrivare i arbetet med att reducera de gränshinder som vi har mellan de nordiska länderna.

Sedan, Tobias Billström, är det väl ändå rimligt att man i debatten håller sig till de frågor som man har ställt i sin interpellation. Det är väl en förutsättning för att en interpellationsdebatt ska kunna vara både meningsfull och innehållsrik. Jag hänvisar återigen till att den så kallade montörsregeln, som Tobias Billström tar upp, är en fråga som jag som nordisk samarbetsminister inte ansvarar för. Jag samordnar arbetet med det nordiska ministerrådet och leder arbetet där. Enskilda sakfrågor är det

respektive minister som är ansvarig för. Jag uppmanar Tobias Billström att upprepa sin fråga eller interpellation till den minister som är ansvarig.

Anf. 39 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Min fråga handlade ju om eventuella åtgärder för att ytterligare underlätta integrationen mellan Danmark och Sverige. Jag tycker nog att montörsregeln i allra högsta grad får anses vara ett sådant problem, ett konkret hinder.

Det är lite svårt att få ett konkret svar från statsrådet i den här frågan. Jag hade nog egentligen inte väntat mig någonting annat heller, även om jag hade hoppats på det bästa. Regeringen har ju inte visat framfötterna när det gäller att komma med konkreta förslag till förändringar.

Men nu är denna regel ett enormt hinder för bemanningsföretagen. Det som hindrar bemanningsföretagen hindrar också integrationen över Öresund. Det säger sig självt, Berit Andnor – och jag hoppas att vi kan vara överens om detta – att ett företag som står i begrepp att expandera utomlands gör noggranna beräkningar och överväganden när det gäller kostnader och de problem som kan uppstå. Det kan i många fall vara ett helt livsprojekt som hänger på ett enskilt beslut. Har man då anledning att tro att beslutet kommer att leda till förluster är det fullkomligt naturligt att avstå snarare än att våga ta steget fullt ut. Så tror jag att statsrådet själv skulle resonera, så skulle jag resonera och så skulle nog alla människor som kommer i kontakt med den här typen av problem resonera.

Det nordiska sambeskattningsavtalet, som får lov att sägas vara en nordisk fråga som i allra högsta grad faller inom ministerns kompetensområde, stadgar särskilt att den så kallade montörsregeln inte får tillämpas vid personaluthyrning. Det är ren diskriminering mot Proffice, Poolia, Manpower eller andra bemanningsföretag i hela Norden. Denna regel är ett ställningstagande mot bemanningsverksamhet, trots att denna är en viktig del av svenskt företagande.

Vi moderater vill att montörsregeln förändras så fort som möjligt. Det är beklagligt att statsrådet inte kan ge ett positivt besked om det här i kammaren utan uppehåller sig vid sådant som rör det långsiktiga arbetet som jag har nämnt i min interpellation, men där det handlar om att se vilka enskilda frågor som är viktiga. Att avskaffa montörsregelns effekter och lösgöra kraften i bemanningsbranschen är i vårt tycke ett tydligt exempel på vad som behöver göras.

Anf. 40 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Jag vill säga två saker:

1. Jag anser att interpellationer som ställs och den debatt som förs bör ansluta till varandra.
2. Jag hänvisar återigen Tobias Billström till att ställa denna mycket detaljerade fråga till ansvarig minister.

I övrigt vill jag bara hänvisa till att gränshindersfrågorna är prioriterade för det svenska ordförandeskapet. Det finns en stor enighet i det nordiska samarbetet om att detta är viktigt. Till grund för detta arbete ligger en rapport, som har behandlats av Nordiska rådet, av Nordiska

ministerrådet, som är framställd av Ole Norrback. Det är ett långsiktigt arbete som bedrivs i det nordiska samarbetet, och det fortsätter vi.

Det finns en rad konkreta, tydliga frågor som tas upp till diskussion och som framför allt rör arbetsmarknadsområdet. Dock vill jag påpeka att den mycket detaljerade fråga som Tobias Billström har tagit upp här i dag inte har funnits med i det sammanhanget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:101
12 maj

11 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förkortad motionstid

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2002/03:113 till justitieutskottet

Regeringen hade föreslagit att motionstiden skulle förkortas till fem dagar.

Kammaren biföll regeringens förslag.

Förste vice talmannen meddelade att motionstiden skulle utgå *onsdagen den 14 maj kl. 16.30*.

12 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 2002/03:SkU13, SkU14 och SkU16
Lagutskottets betänkanden 2002/03:LU15 och LU16
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU13

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2002/03:86 Åtgärder för att stärka den finansiella ställningen i SJ AB
2002/03:N13 av Maria Larsson m.fl. (kd)
2002/03:N14 av Åsa Torstensson m.fl. (c)
2002/03:N15 av Eva Flyborg m.fl. (fp)
2002/03:N16 av Mikael Odenberg m.fl. (m)

med anledning av skr. 2002/03:104 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1998–2002
2002/03:Fi28 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 12 maj

2002/03:365 av *Anna Lindgren* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Konstnärers pensionsvillkor
2002/03:366 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Alkoholkonsumtionen
2002/03:367 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros
Avtal för verksamhetsförlagd utbildning i lärarutbildningen
2002/03:368 av *Mikael Oscarsson* (kd) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist
Skyddsjakt av rovdjur
2002/03:369 av *Jan Andersson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist
Villkor för ett livskraftigt lantbruk i Sverige
2002/03:370 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Berit Andnor
Föräldralediga pappor
2002/03:371 av *Kaj Nordquist* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Västsahara och självbestämmandet
2002/03:372 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
De ensamkommande barnens trygghet
2002/03:373 av *Stefan Attefall* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Skatteutjämningen och vården i Stockholm
2002/03:374 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Svaga gruppers ställning på arbetsmarknaden
2002/03:375 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Ett brett perspektiv på ohälsan
2002/03:376 av *Stefan Attefall* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Individuellt kompetenssparande
2002/03:377 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Finansiell samordning
2002/03:378 av *Maria Larsson* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Moms på ideell verksamhet
2002/03:379 av *Mikael Oscarsson* (kd) till finansminister Bosse Ring-
holm
Den ideella sektorn och mervärdesskatt på secondhandverksamhet
2002/03:380 av *Maria Larsson* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Prostitution som näringsverksamhet

2002/03:381 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Personalförstärkningar i förskolan

2002/03:382 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Nationell vägplan

2002/03:383 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Postens regionalpolitiska ansvar

2002/03:384 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Överbeläggningen på kriminalvårdsanstalterna

2002/03:385 av *Kenneth Johansson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Ersättning till advokater

2002/03:386 av *Kenneth Johansson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Europaparlamentets och rådets direktiv (98/44EG) om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar

2002/03:387 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Mona Sahlin

Diskriminering av äldre

2002/03:388 av *Jörgen Johansson* (c) till statsrådet Mona Sahlin

Folkstyrets utveckling

2002/03:389 av *Hillevi Engström* (m) till statsrådet Jan O Karlsson

Barn som sänds till bland annat Somalia

2002/03:390 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Påföljd vid brott mot barn

2002/03:391 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Hantverkare inom kulturmiljöområdet

2002/03:392 av *Jakob Forssmed* (kd) till statsrådet Lena Hallengren

Ungdomar och ideellt arbete

2002/03:393 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros

Åtgärder för förstärkta forskningsmiljöer

2002/03:394 av *Mauricio Rojas* (fp) till statsrådet Hans Karlsson

Effekter av lagen om anställningsskydd

2002/03:395 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Rättvisan i kapitalbeskattningen

2002/03:396 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Skattefelet i vissa branscher

2002/03:397 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Berit Andnor

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

2002/03:398 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Den nationella vårdgarantin

2002/03:399 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsrådet Berit Andnor

Anhörigvården

2002/03:400 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till miljöminister Lena Sommestad

Ny kemikalielagstiftning och djurförsök

2002/03:401 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Vård i tid

2002/03:402 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Riktlinjer för likvärdig äldreomsorg
2002/03:403 av *Helena Hillar Rosenqvist* (mp) till miljöminister Lena Sommestad
Externhandelns inverkan på miljön
2002/03:404 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Konkurrensen och elmarknadens utformning
2002/03:405 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Effektivare lagstiftning i kampen mot narkotika
2002/03:406 av *Anna Grönlund* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Effektiva åtgärder mot svart städning
2002/03:407 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Behörighetsutvärdering av utländsk utbildning
2002/03:408 av *Sven Brus* (kd) till socialminister Lars Engqvist
En modern familjepolitik på familjens villkor
2002/03:409 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Ensamkommande flyktingbarn
2002/03:410 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Arvsskatt mellan makar
2002/03:411 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Förmögenhetsskatten som skattebas
2002/03:412 av *Jakob Forssmed* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Alkoholreklam
2002/03:413 av *Jakob Forssmed* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Förhållandena på Kuba
2002/03:414 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Statsfinansiella effekter av biltullar
2002/03:415 av *Jakob Forssmed* (kd) till statsrådet Berit Andnor
Ungt föräldraskap
2002/03:416 av *Jakob Forssmed* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Multinationella företag och rapportering

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 maj

2002/03:910 av *Jakob Forssmed* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Sexuella trakasserier i högskolan

2002/03:911 av *Kenneth Johansson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Dvärgbandmasken

Prot. 2002/03:101
12 maj

2002/03:912 av *Carl-Axel Johansson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Ersättning till torskfiskarna

2002/03:913 av *Jakob Forssmed* (kd) till miljöminister Lena Sommestad
Ozonets hälsokonsekvenser

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

16 § Kammaren åtskildes kl. 13.47.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Meddelande om statsministerns frågestund.....	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
5 § Svar på interpellation 2002/03:261 om partnerskapslagens anknytningskrav	2
Anf. 1 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	2
Anf. 2 MARTIN ANDREASSON (fp)	2
Anf. 3 TASSO STAFILIDIS (v)	3
Anf. 4 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	4
Anf. 5 MARTIN ANDREASSON (fp)	4
Anf. 6 TASSO STAFILIDIS (v)	5
Anf. 7 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	5
Anf. 8 MARTIN ANDREASSON (fp)	6
Anf. 9 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	6
6 § Svar på interpellation 2002/03:268 om brottsskadelagen	6
Anf. 10 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	6
Anf. 11 ULLA LÖFGREN (m).....	8
Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	9
Anf. 13 ULLA LÖFGREN (m).....	9
Anf. 14 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	10
Anf. 15 ULLA LÖFGREN (m).....	10
7 § Svar på interpellation 2002/03:281 om näringsidkare som utsätts för brott	10
Anf. 16 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	10
Anf. 17 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	11
Anf. 18 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	12
Anf. 19 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	13
Anf. 20 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	13
8 § Svar på interpellation 2002/03:309 om ansvar och sanktioner vid arbetsmiljöbrott.....	14
Anf. 21 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	14
Anf. 22 RONNY OLANDER (s)	15
Anf. 23 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	16
Anf. 24 RONNY OLANDER (s)	16
Anf. 25 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	17
Anf. 26 RONNY OLANDER (s)	17
9 § Svar på interpellation 2002/03:296 om långvarigt arbetslösa.....	18
Anf. 27 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	18
Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp).....	19
Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	20
Anf. 30 ANA MARIA NARTI (fp).....	21
Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	21
Anf. 32 ANA MARIA NARTI (fp).....	22

Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	23	Prot. 2002/03:101
10 § Svar på interpellation 2002/03:312 om Regionrapport		12 maj
2003 – Danmark, Öresund, Sverige.....	24	
Anf. 34 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	24	
Anf. 35 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	25	
Anf. 36 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	26	
Anf. 37 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	26	
Anf. 38 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	27	
Anf. 39 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	28	
Anf. 40 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	28	
11 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om		
förkortad motionstid.....	29	
12 § Förnyad bordläggning.....	29	
13 § Bordläggning.....	29	
14 § Anmälan om interpellationer.....	30	
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	32	
16 § Kammaren åtskildes kl. 13.47.....	33	

